

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.174
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора
Ваньковича Данила Володимировича
на дисертацію Герасименко Аліни Валеріївни
на тему «Банківське кредитування промислових підприємств
у забезпеченні розвитку економіки України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Актуальність теми дисертації

Банки та банківські кредитні операції у банкоцентричних фінансових системах відіграють ключову роль у забезпеченні додаткової фінансової складової розвитку економіки. З іншого боку, промислові підприємства становлять лівову частку реального сектора, який є каталізатором розвитку національної економіки у розвинених країнах світу: на їх плечах – забезпечення індустріального розвитку, вироблення життєво-важливих продуктів і послуг, формування безпекової компоненти держави, створення нових робочих місць, впровадження інновацій й новітніх технологій тощо. В умовах сьогодення діяльність та реалізація проектів промислових підприємств гостро потребують тимчасового додаткового фінансування, проте банки в Україні, з низки причин, не є ключовим джерелом його забезпечення. Ця проблематика загострюється у контексті подолання економічних наслідків війни в Україні. Оскільки вітчизняна фінансова система характеризується домінуючими позиціями банків, саме від них очікується належний рівень фінансової підтримки промисловості як передумови повосенної відбудови національної економіки та забезпечення її розвитку. Ці обставини підтверджують актуальність теми дисертаційної роботи Герасименко А. В., а

також зумовлюють необхідність пошуку напрямів активізації цього виду кредитування в Україні.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Університету та кафедри

Дисертаційна робота Герасименко А. В. пов'язана із дослідженнями Львівського національного університету імені Івана Франка. Зокрема, це науково-дослідна робота кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту економічного факультету на тему “Фінансова політика модернізації економіки України” (державна реєстрація №0120U101808) у межах якої дисертанткою було обґрунтовано теоретико-методичні і прикладні засади управління якістю банківського промислового кредитування в умовах економічної нестабільності, які можуть бути застосовані на всіх рівнях управління як банківськими установами, так і центральним банком.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертації

У дисертаційній роботі Герасименко А. В. чітко визначено мету та вичерпно окреслено ключові завдання, необхідні для її досягнення. Об'єкт і предмет дослідження – сформульовані коректно. Викладені в основній частині дисертації теоретико-методологічні й науково-практичні положення у параграфах і розділах є логічно пов'язаними та послідовними, а сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації – обґрунтовані належним чином. Це підтверджується великим масивом опрацьованої й систематизованої наукової фінансово-економічної літератури вітчизняних і зарубіжних авторів, а також суттєвим об'ємом проаналізованих статистичних та звітних даних організацій різних рівнів у межах досліджуваної проблематики. Відтак, інформаційний базис дослідження Герасименко А. В. є вельми диверсифікованим: законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні статистичні дані (Державної служби статистики України, Незалежної асоціації банків України, Організації економічного співробітництва та розвитку, Порталу статистичних даних ЮНІДО тощо), річні звіти фінансових регуляторів (зокрема, Національного банку України, Європейського центрального банку, Німецького Бундесбанку,

Банку Англії, Федерального резерву США тощо), наукові публікації вчених, економістів та аналітиків.

Про обґрунтованість та достовірність наукових положень дисертації Герасименко А. В. можна дійти висновку й з огляду на кількість використаних у роботі методів та підходів наукового пізнання: методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, морфологічного аналізу, групування, структурування, узагальнення, кореляційно-регресійного аналізу, економіко-математичного моделювання, табличний, графічний й історичний методи, а також інституціональний, функціональний і відтворювальний наукові підходи тощо.

З іншого боку, достовірність основних результатів дисертації Герасименко А. В. підтверджується високим рівнем їх оприлюднення у фахових наукових виданнях (з обов'язковим подвійним сліпим рецензуванням та проходженням перевірки на плагіат): зокрема, одна стаття у виданні категорії "А" (Web of Science), тринадцять статей у фахових виданнях категорії "Б", два параграфи у зарубіжних колективних монографіях, чотири статті у зарубіжних наукових виданнях.

Про ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертації Герасименко А. В. свідчить також впровадження (та схвальна оцінка) окремих результатів дисертантки у практичну діяльність суб'єктів сектору державного управління (Національний банк України), банківського сектору (Філія – ЧОУ АТ "Ощадбанк"), підприємств промислових (ТОВ "Імпрес", ТОВ "ЮДЖИН ЛТД") і агропромислових (СТОВ "Дніпро") галузей, суб'єктів освітньої діяльності (Львівський національний університет імені Івана Франка).

Наукова новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій

Змістовний аналіз дисертації Герасименко А. В., яка подається на захист, засвідчує своєчасність та актуальність теми дослідження, наявність положень, що містять елементи наукової новизни, низку науково-методичних і практичних пропозицій, що характеризуються практичною цінністю. На наш погляд, в дисертаційній роботі Герасименко А. В. міститься чимало елементів

наукової новизни, кількість яких є достатньою, серед них на особливу увагу заслуговують такі:

- визначення та обґрунтування необхідності закріплення державою за банками державного сектору ролі каталізатора розвитку вітчизняної промисловості, що дасть змогу сформувавши ефективну політику держави з чіткою конкретизацією ролі, значення й завдань банків державного сектору у підтримці її розвитку на довгострокову перспективу (п. 2.3);

- науково-практичні пропозиції щодо удосконалення інституційно-організаційних аспектів активізації промислового кредитування в Україні (п. 3.3). Зокрема, авторка сформулювала низку науково-практичних пропозицій та рекомендацій із їх розподілом на удосконалення окремих аспектів активізації промислового кредитування в частині фінансового інституту (с. 203-215), в частині правового інституту (с. 215-222) і в частині інституту інфраструктури кредитування промисловості (с. 223-230);

- удосконалення науково-прикладних засад управління якістю банківського промислового кредитування в умовах економічної нестабільності, які, на відміну від існуючих, можуть бути використані на мікро-, мезо- та макрорівнях управління як банківськими установами, так і наглядовими органами – з метою управління ризиками кредитування реального сектору та забезпечення фінансової стабільності (п. 3.2).

Також можна зауважити цінність теоретичних положень та висновків, сформульованих авторкою. Зокрема, заслуговують на увагу удосконалені авторкою визначення сутності поняття “банківське кредитування промислових підприємств” за чотирма різними науковими підходами: в результаті змістоутворювальної декомпозиції поняття за критеріями об’єкт, суб’єкт, форма, джерело, зв’язки, умови та мета; за інституціональним підходом; за функціональним підходом; за відтворювальним підходом (п. 1.1, с. 53). Вважаємо, що тлумачення поняття банківського кредитування промислових підприємств, запропоноване авторкою за відтворювальним підходом досить влучно віддзеркалює роль і значення цього виду кредитування у розвитку економіки, а саме як: “сукупність суспільних відносин з приводу перерозподілу вивільнених в процесі кругообігу фінансових ресурсів між банківським

сектором країни, в особі банку як кредитора, та промисловим сектором національної економіки, в особі промислового підприємства як позичальника, іншими учасниками процесу кредитування, що дає можливість забезпечувати відтворювальний процес в економіці” (п. 1.1, с. 53).

Варте уваги авторське бачення щодо обґрунтування взаємозв'язку банківського кредитування промислових підприємств і розвитку економіки, сформульоване таким чином: “Виходячи з того, що система загальноекономічних чинників впливу на БКПП представляє собою певну множину чинників та їх взаємозв'язків, які впливають на головні суб'єкти кредитування (на банк як кредитора й на промислове підприємство як на позичальника), і на об'єкт кредитування (кредитний проєкт), доречно стверджувати, що переважання позитивних загальноекономічних чинників (зростаючий ВВП; повільний темп інфляції; фінансова стійкість банківської системи; сприятливий інвестиційний клімат; наявність державних програм підтримки промислових підприємств; пільгове оподаткування окремих галузей промисловості тощо) формує сприятливе для розвитку й активізації БКПП середовище, а отже – формується підґрунтя для підвищення ефективності цього виду кредитування та його здатності виступати в якості інструменту забезпечення розвитку економіки, в тому числі шляхом покращення кількісних і якісних показників економічного зростання” (с. 83).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів дослідження

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів наукового дослідження Герасименко А. В. підтверджується низкою довідок про практичне впровадження результатів, а саме: Національного банку України (довідка №32-0007/93866 від 20.12.2023 р.), Філії – Черкаського обласного управління АТ “Ощадбанк” (довідка №121.01-13/4 від 27.03.2024 р.), Спільної українсько-німецької поліграфічної компанії ТОВ “Імпрес” (довідка №407 від 28.11.2023 р.), СТОВ “Дніпро” (довідка №180 від 28.11.2023 р.), ТОВ “ЮДЖИН ЛТД” (довідка №б/н від 28.11.2023 р.) та Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №588-н від 29.02.2024 р.).

Повнота викладу результатів дисертації та наукових положень в опублікованих працях

Позитивною характеристикою роботи Герасименко А. В. є значна кількість наукових публікацій за темою дослідження та достатній рівень її апробації. Так, за темою дисертації опубліковано 35 наукових праць (з яких одна стаття у виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Web of Science) загальним обсягом 18,7 д.а. (з них 27 одноосібних, загальним обсягом 15,12 д.а.), основні результати дослідження апробовано на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях.

Відповідність теми дисертаційної роботи профілю спеціальності

Тема дисертаційної роботи Герасименко А. В., її зміст, об'єкт та предмет виконаного дослідження відповідають спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування” та галузі знань 07 “Управління та адміністрування”.

Структура та обсяг дисертації

В результаті оцінки структури дисертаційної роботи Герасименко А. В. можна констатувати про її логічність, чіткість та послідовність. Наукові положення, висновки та рекомендації у дослідженні викладені у високо науковому стилі, характеризуються повнотою і вичерпністю, простежуються їхні причинно-наслідкові зв'язки.

Дисертаційна робота Герасименко А. В. складається із титульного аркушу, анотації українською та англійською мовами, переліку умовних позначень, вступу, трьох основних розділів і висновків до них, загального висновку, списку використаних джерел, додатків. Дослідження викладене на 352 сторінках, з яких основний текст – 182 сторінки. Дисертація містить 28 таблиць, 53 рисунки, 30 формул, 16 додатків (поданих на 77 сторінках). Список використаних джерел налічує 302 найменування.

Ураховуючи зазначене вище, можна стверджувати, що структура, обсяг дисертації й оформлення дисертації Герасименко А. В. відповідають вимогам Наказу МОН України 12.01.2017 року № 40 (із змінами від 31.05.2019 року № 759) “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації”.

Дотримання академічної доброчесності

Наукове дослідження Герасименко А. В. виконане згідно з вимогами нормативно-правових документів України з питань академічної доброчесності та авторського права. Дисертаційна робота містить належним чином оформлені посилання на згадані у тексті джерела. Дисертанткою надано повну й достовірну інформацію про отримані результати та методи дослідження. У дисертації Герасименко А. В. не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації чи інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання наукового дослідження, що висувається на захист.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Високо оцінюючи здобутки дисертаційної роботи Герасименко А. В. у формі сформульованих теоретичних положень, обґрунтувань, висновків та науково-методичних і практичних рекомендацій, вважаємо, що окремі аспекти проведеного дослідження мають ознаки дискусійного характеру.

Так, при компаративному аналізі особливостей банківського кредитування промислових підприємств відмінних від кредитування підприємств аграрного сектору та сектору надання послуг, авторка ототожнює чинник сезонності й чинник циклічності (п. 1.1, с. 54-55). Проте сезонність є джерелом регулярних змін, тоді як циклічність – це періодичні зміни, викликані зміною в економічному циклі. Відтак, бракує уточнення характер впливу першого і другого на банківське кредитування промислових підприємств.

У п. 2.3 авторкою виявлено, що саме у банків державного сектору спостерігається найвищий рівень непрацюючих кредитів промислових підприємств, якщо порівнювати із банками з іноземним капіталом і банками із приватним капіталом (с. 146). З нашої точки зору, доцільно було б доповнити проведений аналіз розглядом причин формування такої ситуації.

На думку авторки запровадження в Україні окремого фінансово-кредитного інституту – Промислового банку – недоцільно з ряду причин, однією з яких є поки ще високий рівень корупції в країні (с. 212). Відповідно, науковий інтерес викликає подальше дослідження впливу цього соціально-економічного чинника на банківське кредитування промисловості.

Важливо акцентувати, що наведені вище зауваження / коментарі мають суто рекомендаційний характер і не впливають на загальну схвальну оцінку дисертації Герасименко А. В.

11. Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему “Банківське кредитування промислових підприємств у забезпеченні розвитку економіки України” відповідає галузі знань 07 “Управління та адміністрування”, спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами від 31.05.2019 року № 759) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), а її авторка – Аліна Валеріївна Герасименко, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 “Управління та адміністрування” за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”.

РЕЦЕНЗЕНТ,

**д.е.н, професор, професор кафедри
фінансів, грошового обігу і кредиту
економічного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка**

Данило ВАНЬКОВИЧ